herpy

FROSKER

Budgett's Frog

Lepidobatrachus laevis

Lepidobatrachus laevis er en bred, flat vannfrosk fra Gran Chaco i Sør-Amerika med en munn som fyller nesten hele hodet. Den ligger på lur i grunt vann med bare øyne og neseboret over overflaten og sluker alt den kan overmanne. Arten blir 8-15 cm, må bo alene og biter hardt nok til å trekke blod, så den er et dyr å se på, ikke å ta opp.

Familie: Ceratophryidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**8-15 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-20 år**
Aktiv	**I skumringen og om natten**
Levevis	**Gravende og semiakvatisk**
Biotop	**Savanne, tørrskog og våtmark**
Hudgift	**Ingen kjent**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 30 × 40 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**60-70 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 5-23 cm
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Insekter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetroll i vann**
Egglegging	**I vann**
Kjønnsmoden	**12 mnd.**
Egg per legging	**1 400**
Larvetid	**14 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Andre rumpetroll**
Yngelpleie	**Ingen**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Lepidobatrachus laevis er en kompakt, flattrykt frosk med et enormt hode, som utgjør opptil en tredjedel av kroppen, og en munn som strekker seg langt ned langs sidene. Øyne og nesebor sitter høyt oppe, slik at frosken kan ligge nesten helt under vann og likevel se og puste. Beina er korte og buttete, bakføttene har svømmehud, forføttene ikke. Kroppen er grå til mørkt olivengrønn med uregelmessige olivengrønne flekker, som blir tydelig rødbrune etter mørkets frembrudd. Undersiden er lys og uten tegning. Unge dyr har ofte et grønt felt rundt øynene og nedover ryggen, som de fleste mister med alderen.

Voksne dyr blir typisk 9-13 cm fra snute til kloakk, og enkelte når 15 cm. Hunnene er størst. Hannene blir mindre, noen ganger bare halvparten så store, og har en løs, blågrå til mørk strupe og paringspuder på innerste finger i yngletiden. Arten ble beskrevet av John Samuel Budgett i 1899, og artsnavnet laevis betyr glatt. Slekten rommer to andre arter, men *L. laevis* er langt den vanligste i terrarier. Dyrene i handelen er i dag nesten alltid oppdrettede, ofte ved hjelp av hormoner.

Bittet er artens egentlige risiko. Overkjeven har en rekke svært skarpe tenner, og midt i underkjeven sitter to store, tannlignende fremspring. Frosken kaster seg over alt som beveger seg, også fingre, og et bitt gjør vondt og trekker ofte blod. Blir den truet på land, reiser den seg på strakte bein, blåser seg opp, sperrer opp munnen og utstøter et skingrende skrik, og hjelper ikke det, hopper den frem og biter. I vannet graver den seg i stedet ned i mudderet.

Giftig hud er ikke dokumentert hos *L. laevis*, og hudgiften er derfor satt til ingen. Det er ikke det samme som et dokumentert fravær, så vask alltid hendene etter kontakt med dyret og vannet. Frosken bør ikke tas opp, både på grunn av bittet og fordi huden er svært følsom for såpe, krem og andre rester på hendene.

Utbredelse og leveområde

Lepidobatrachus laevis er hjemmehørende i Gran Chaco, et forholdsvis tørt område i Sør-Amerika som strekker seg fra sørøstlige Bolivia inn i vestlige Paraguay og mot sør i Argentina til provinsen Santa Fe. Arten er vanlig i Paraguay og Bolivia og sjeldnere i Argentina.

> **Naturlig utbredelse:** Argentina, Bolivia og Paraguay.

LEVEOMRÅDE

Lepidobatrachus laevis lever i både det tørre og det fuktige Chaco: flatt land med tørrskog, kratt og gressland, som oversvømmes i regntiden og tørker helt ut resten av året. Når regnet kommer, dukker froskene opp og samles i midlertidige vannhull og kunstige dammer, hvor de jakter og yngler. Byttet er særlig andre frosker i de samme vannhullene samt store insekter og snegler ved vannkanten.

Når vannhullene tørker ut før den kalde, tørre vinteren, graver frosken seg ned i mudderet med en hard kul under bakfoten. Der omgir den seg med flere lag tørr, avstøtt hud, en kokong, som begrenser vanntapet, og ligger i dvale til det varme regnet vender tilbake. Presise tall for temperatur og luftfuktighet i naturen er ikke dokumentert.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Til tross for størrelsen krever arten ikke et stort terrarium. Et voksent dyr klarer seg i et akvarium på omtrent 60 × 30 × 40 cm, og en ung frosk på 4-6 cm i omtrent 30 × 25 × 25 cm. Høyden betyr lite, for *Lepidobatrachus laevis* klatrer ikke, men mer vann gir mer stabil vannkvalitet. Akvariet må ha et lokk med nett, for en skremt frosk kan hoppe ut.

Mesteparten av bunnen er vann, og det må være en plattform eller en skråning av store, glatte steiner, slik at frosken kan gå helt opp av vannet. Steiner, drivved, leirpotter og plastrør gir skjul og terrasser på ulike dyp, slik at frosken selv kan velge hvor dypt den vil hvile. Alt i akvariet må være for stort til å bli svelget: selv en stor stein eller en akvariefigur kan ende i magen og kreve operasjon. Bruk ikke grus, småstein eller grov sand. Uten bunnlag er akvariet enklest å holde rent, men svært fin, myk sand kan brukes. Mudder og jord stopper filteret. Robuste planter som javabregne og svømmeplanter som frosken kan ligge skjult under, passer godt, men frosken graver og roter, så kunstige planter er enklere.

Hold dyrene hver for seg, og sett aldri levende fisk i samme vann, for de blir spist.

TEMPERATUR

Om dagen holdes vann og luft på 24-28 °C og om natten på 20-23 °C. I kaldt vann spiser frosken dårlig og blir lettere syk, så en termostatstyrt akvarievarmer er nødvendig i de fleste stuer. Frosken kan skyve varmeren løs når den svømmer og graver, så velg en modell som slår seg av hvis den kommer over vannlinjen.

Varme tåles dårlig. Over 30 °C kan raskt bli dødelig, særlig hvis det mangler vann eller fuktighet. Bruk et digitalt termometer i vannet og ett i luften.

I naturen går arten i dvale i den kalde, tørre tiden. Om dvale er nødvendig i fangenskap, er det ikke enighet om: dyr uten årlig dvale får muligens oftere luftveisproblemer, men dvalen er i seg selv en belastning og bare for dyr i toppform. Se Parring for hvordan en dvale gjennomføres.

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten holdes på 60-70 %, og det klarer den store vannflaten nesten av seg selv. Viktigere er god ventilasjon, for stillestående, fuktig luft gir raskt bakterielle hudinfeksjoner. Minst halvparten av lokket må være nett. Sprøyting er vanligvis unødvendig.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet er froskens hjem, og vannkvaliteten er det viktigste i hele pasningen. Unge dyr skal ha 5-8 cm vann, voksne 15-23 cm, eller omtrent tre ganger froskens kroppshøyde. Arten svømmer godt, og opptil 30 cm er ikke noe problem for et voksent dyr, så lenge det er hvilesteder hvor den kan nå overflaten uten å svømme.

Bruk alltid springvann behandlet mot klor og kloramin. Amfibier tar opp stoffer gjennom huden, så bruk aldri såpe eller rengjøringsmidler til akvariet, pynten eller hendene. Frosken lager store mengder avføring, så et filter er nødvendig, men det må bare gi svak strøm: et luftdrevet svampfilter til unge dyr, et innvendig eller utvendig filter med utløpet spredt gjennom et dyserør til voksne. Jo bedre filter, jo færre vannskift. Avføring kommer gjerne et par dager etter fôring, og den skal suges opp med en gang, etterfulgt av et delvis vannskift.

LYS OG UVB

UVB er ikke nødvendig for *Lepidobatrachus laevis*. Lys er heller ikke strengt nødvendig, men et vanlig akvarierør på 12 timer om dagen gir en tydelig døgnrytme og holder plantene i live. Om natten må det være mørkt, for frosken er mest aktiv om kvelden og natten og ligger ofte stille mesteparten av dagen.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Lepidobatrachus laevis er et rovdyr og spiser alt den kan overmanne. Grunnfôret er regnorm, sirisser, gresshopper, kakerlakker og voksmøllarver, gjerne avvekslet med snegler uten skall. Reker, sardiner og andre fisker kan gis av og til, men må varmes gjennom for å bryte ned enzymet tiaminase og kjøles ned igjen før de gis. Gresshopper og sirisser kan klatre opp på kork i vannet, mens melorm lett drukner. En tint, hårløs babymus kan gis annenhver uke eller sjeldnere: musene er feite, og frosker som får mange gnagere, blir sløve og overvektige. Vent med neste måltid til frosken har hatt avføring, noe som kan ta 10-14 dager etter en stor mus.

Unge dyr fôres daglig med så mye de vil ta av gangen. De vokser raskt og kan være utvokste etter 6-12 måneder. Voksne får et godt måltid 2-3 ganger i uken. De virker alltid sultne, så appetitten må ikke styre mengden: en sunn voksen frosk er lengre enn den er bred. Dryss fôret med kalk og et multivitamin med D3 ved annenhver fôring til unger og bare ved én fôring annenhver uke til voksne med variert kost.

Fôr med en lang pinsett, og gi aldri fôr fra hånden. Frosken kaster seg opp av vannet etter byttet og treffer lett fingrene.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Lepidobatrachus laevis er en einstøing som ligger stille i timevis og deretter slår til. Den er mest aktiv om natten. Hannene kaller med en høy, skrapende lyd fra en plass der de kan sitte med hodet rett over vannet.

Hold dyrene hver for seg. Unger er svært kannibalske, og settes flere sammen, ender det som regel med bare én. Også voksne av samme størrelse kan angripe og spise hverandre.

Frosken er et dyr å se på, ikke et kjæledyr. Håndtering skader den følsomme huden, og bittet er alvorlig. Må den flyttes, bruk en boks eller våte, pudderfrie nitrilhansker, støtt hele kroppen og hold fingrene unna munnen. Det oppreiste forsvaret med skrik stresser dyret og må aldri fremkalles for moro skyld.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnene blir større enn hannene. Det sikreste kjennetegnet er hannens løse, mørke strupe, som er blågrå til svart og farges tydeligere når han roper, samt paringspudene på innerste finger i yngletiden. Hunnens strupe er grå til hvit. Kjønnet sees lettest ved å sammenligne dyr på samme alder. Arten blir kjønnsmoden etter omtrent ett år. Hunnen kan spise hannen, så et par må holdes under nøye oppsyn.

PARRING

Avl uten hormoner er vanskelig og uforutsigbar. Den følger artens naturlige rytme: en tørr, kjølig dvale etterfulgt av regn, mer fôr og et regnkammer. Bare friske, velnærte dyr må gå i dvale.

Fôr kraftig i 2-4 uker, og stopp så fôringen i omtrent to uker, slik at tarmen er helt tom. Senk vannstanden over 2-3 uker til 2-5 cm, og legg fuktig kokossubstrat, torv eller sphagnum i den ene enden. Fjern deretter resten av vannet, og fyll akvariet med lett fuktig, lett sammenpresset substrat i 30 cm dybde. Senk temperaturen gradvis fra 20-22 °C mot 15 °C, til alle dyrene har gravd seg ned, og sett frem en tung, lav vannskål. La så substratet tørke langsomt, slik at froskene danner kokong. Sjekk dem jevnlig, for et dyr uten ordentlig kokong tørker raskt ut. Dvalen varer fra noen uker hos unge dyr til flere måneder hos eldre.

Vekk dyrene ved å heve temperaturen 3-4 grader hver 3.-4. dag og fukte substratet langsomt med lunkent vann, som regn som siver ned. Kommer ikke froskene selv opp, graves de frem og settes i 2-3 cm lunkent vann, hvor de sprøytes jevnlig. De kaster kokongen og tisser mye, så vannet må byttes ofte. Etter noen dager tilbys litt levende fôr, og akvariet fylles gradvis opp igjen.

Etterpå kommer hannene i yngletilstand: strupen henger løst, paringspudene vokser frem, og de roper med hodet over vannet. Hunnene må som regel forberedes lenger. Til selve paringen settes dyrene i et regnkammer, hvor eggene legges i vannet.

EGG OG RUMPETROLL

Hunnen legger opptil 1.400 egg i én samlet klump i grunt, midlertidig vann. Det minste antallet er ikke dokumentert. Det er ingen yngelpleie, og foreldrene bør tas opp når eggene er lagt.

Rumpetrollene er rovdyr fra første dag. De har nesten voksne kjever og en tarm som ligner de voksnes, og de sluker byttet helt. I naturen spiser de snegler, insekter, krepsdyr og andre rumpetroll, også av egen art. Det blir raskt forskjell på størrelsene, og de minste blir spist, så rumpetrollene må holdes enkeltvis i små beholdere eller sorteres hyppig og ha rikelig med levende fôr. En vellykket avl betyr hundrevis av kannibalske rumpetroll og unger og mye arbeid. Fôr, vanntemperatur og vannskift til rumpetrollene i fangenskap er ikke dokumentert nærmere.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

METAMORFOSE

Hvor mange dager eggene bruker på å klekkes, er ikke dokumentert. Rumpetrollene utvikler seg svært raskt og er ferdig omvandlet etter omtrent to uker, før vannhullet tørker ut. De nyomvandlede ungene måler allerede 40-50 mm fra snute til kloakk, og de spiser det samme før og etter metamorfosen.

Når forbeina kommer, må vannstanden senkes, og det må være lett adgang til land, for eksempel en skrå stein eller et stykke flytende kork. Ungene må skilles fra hverandre med en gang.

OPPDRETT AV UNGER

De nyomvandlede ungene må bo hver for seg i små beholdere med 5-8 cm vann, en plattform å gå opp på og skjul. Gruppeoppdrett gir tap, også når ungene ser like store ut.

Ungene fôres daglig med så mye de vil ta: små sirisser, biter av regnorm og kakerlakker, dryssett med kalk og D3 ved annenhver fôring. De vokser svært raskt og kan være utvokste etter 6-12 måneder. Flytt dem til større akvarier etter hvert, og bruk aldri grus i bunnen.

Helse og vanlige feil

Lepidobatrachus laevis er robust når vannkvaliteten er i orden. Typiske problemer:

- Hudinfeksjoner ved skittent vann og stillestående, fuktig luft. Tegnene er rød hud, sår og kraftig hudavstøtning. Forebygg med filter, vannskift og god ventilasjon.
- Svelgede fremmedlegemer. Grus, steiner og pynt svelges lett når frosken slår til etter fôr. Tegnene er manglende avføring og sløvhet, og det krever ofte veterinær.
- Overvekt og sløvhet ved for mye fôr, særlig gnagere.

- Skjelettsykdom hos unge dyr når fôret ikke drysses med kalk og D3.
- Kaldt vann, som gjør frosken sløv og dårlig til å spise.
- Problemer under og etter dvale hvis dyret ikke var i god form, ikke dannet en ordentlig kokong eller tørket ut.

Oppsøk en veterinær med kunnskap om amfibier hvis frosken slutter å spise uten å være i dvale, går ned i vekt, får sår eller rød hud eller hovner opp. Amfibier er ofte langt nede når de først ser syke ut.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.